

Problémy organizace součinnosti protiletadlového dělostřelectva se stíhacím letectvem v soudobém boji

Kapitán František Kantor

Autor v článku se zabývá principy organizace součinnosti ke slázení bojového úsilí prostředků protiletadlového dělostřelectva a stíhacího letectva, vzhledem k tomu, že současný stupeň rozvoje prostředků vzdušného napadení i stupeň prostředků obrany proti nim vyžadují nový způsob organizace této součinnosti.

Protiletadlové dělostřelectvo jako hlavní pozemní prostředek protivzdušné obrany vojsk plní své úkoly v součinnosti se stíhacím letectvem, radiotechnickými a speciálními jednotkami, za současného vzájemného slázení bojové činnosti s bráněnými vojsky a objekty.

Jedním z hlavních opatření PVO je proto organizace součinnosti mezi nimi. Slázení bojové činnosti je nezbytné a bylo jedním z hlavních požadavků PVO sovětských vojsk ve Velké vlastenecké válce.

Kvalitní zvýšení takticko-technických charakteristik prostředků vzdušného napadení, možnost vzniku složitě vzdušné situace, zvyšování kvality prostředků PVO, vyžadují nové formy organizace součinnosti mezi pozemními prostředky PVO a stíhacím letectvem. Organizace součinnosti musí být jednoznačná, jednoduchá a musí umožnit včas, hospodárně a efektivně použít ten prostředek PVO, který v dané situaci má nejvýhodnější podmínky pro úspěšné zničení cíle.

Je celkem jasné, že organizace součinnosti nemůže zůstat jen na smluvených taktických zásadách, které budou dohovoreny v přípravných údobích operací, ale musí být řízena hlavně v průběhu operace, kdy může na základě vývoje pozemní a vzdušné situace dojít i k podstatným změnám v taktice a použití prostředků vzdušného napadení.

V současné době je organizace dokonalejší součinnosti těchto dvou hlavních prostředků PVO ztížena těmito okolnostmi.

Oba prostředky jsou organizačně rozděleny, jejich bojové použití se plánuje a uskutečňuje samostatně na základě úkolů PVO stanovených vševojskovým velitelem a zahrnutých v plánu PVO; jejich bojové vlastnosti jsou značně odlišné. Prostředky velení protiletadlovému dělostřelectvu i stí-

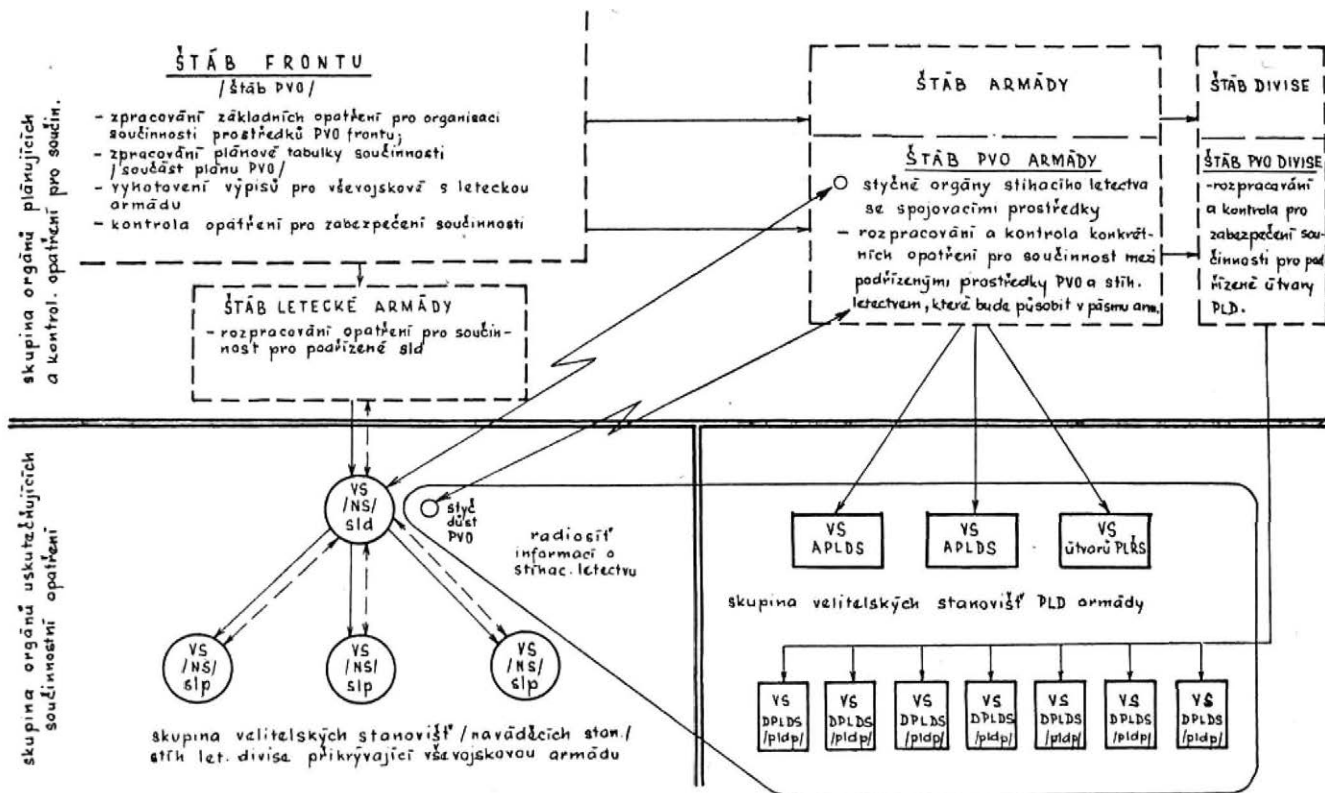
hacímu letectvu, výbava jejich VS, přinucuje jejich velitele stanovit úkoly podřízeným, když cíl je ještě značně vzdálen od bráněného objektu s předpokladem, že do vyplnění uloženého úkolu nedojde k vážnější změně ve vzdušné situaci. Ve skutečnosti tyto úkoly bude třeba často doplňovat, upřesňovat, protože také údaje prostředků průzkumu na základě kterých bylo rozhodnutí vydáno, nemohou být vždy úplné, nehledě k tomu, že často se budou měnit.

Mezi protiletadlovým dělostřelectvem a stíhacím letectvem není organizované spojení nebo jiný způsob vzájemného styku pro zabezpečení velení. Vyčlenění styčných důstojníků PVO na VS stíhacích leteckých divízi, hraničních danou armádu, je více méně pomocného rázu a slouží jen pro doplnění informací o stíhacím letectvu.

Současný stav prostředků vzdušného napadení a z druhé strany i stíhacího letectva a hlavně jeho prostředků velení, omezují bojovou činnost na přístupech k linii rozmístění vojsk prvního sledu. Často nedovolí uskutečnit přepad protivníka na možnou vzdálenost, odpoutat se od cíle a včas předat pronikající letouny protiletadlovému dělostřelectvu; tzn., že bojovou činnost obou prostředků bude třeba organizovat většinou v jedné společné zóně. Současné vedení bojové činnosti bude omezo-
váno, jestliže nepřítel bude používat prostředků radiolokačního rušení.

Pro přehlednější posouzení stávající situace použijeme schématu na obr. 1.

Podle řádů a předpisů organizují součinnost všech prostředků PVO orgány frontu (kde jsou také organizačně začleněny všechny prostředky PVO) zpravidla v přípravném údobí každé operace na základě předpokládaného charakteru činnosti vzdušného nepřítel.

Obr.č.1: Schema rozdělení orgánů zúčastňujících se v organizaci a provedení součinnosti vojskového protiletadlového dělostřelectva se stihacím letectvem

Na základě vzájemného dohovoru o hlavních taktických způsobech a úsilí každého prostředku v jednotlivých obdobích operací sestavuje štáb PVO frontu plán součinnosti prostředků PVO, který je zpravidla osnovou pro organizaci všech opatření pro součinnost na celou operaci. Z něho se pořizují výpisy na štáby PVO armád a štáb letecké armády v rozsahu, který obsahuje všechna opatření, která se jich týkají.

Pro zvýšení spolehlivosti vzájemných informací vysílají štáby PVO armád na VS příslušné stíhací letecké divize styčné důstojníky se spojovacími prostředky pro zřízení rádiové sítě informací o stíhacím letectvu pro všechny útvary PLD armády. Ve štábu armády jsou styční důstojníci stíhacího letectva s prostředky pro zřízení spojení s VS divize nebo útvary stíhacího letectva. V podstatě oni vyplňují úlohu styčných důstojníků, protože nemají žádné právo zasahovat do boje prostředků PVO, které zastupují. Spojení s VS protiletadlových dělostřeleckých skupin a VS stíhacího letectva, kromě jednostranné sítě informací, není organizováno a bylo by při tak značném počtu VS protiletadlového dělostřelectva armády i velmi těžko uskutečnitelné.

Jak vyplývá ze schématu, počet VS protiletadlových dělostřeleckých skupin bude dosahovat deseti i více míst, která v průběhu operace budou měnit své umístění a vzájemná vzdálenost mezi nimi a VS stíhacího letectva bude dosahovat často značných rozměrů. K organizaci spojení mezi nimi bylo by tedy třeba nejen znač-

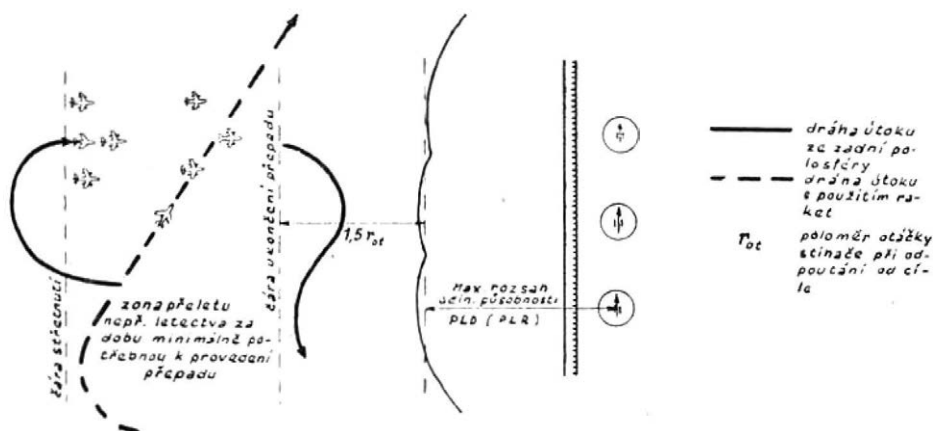
ného počtu sil a prostředků, ale i výkonných rádiových stanic.

Schéma také ukazuje, že celá organizace a uskutečnění součinnosti prostředků PVO jsou určeny formami a strukturou vedení.

Řízení součinnosti v průběhu odrážení náletů vzdušného nepřítele je roztrženo na VS protiletadlových dělostřeleckých skupin (útvary), na VS stíhacího letectva, na radio-technických a speciálních útvech a jednotkách, kde je uskutečňováno bezprostřední řízení jejich bojové činnosti. Zdálo by se tedy nejvýhodnějším, aby hlavní otázky součinnosti v průběhu odrážení náletu byly řešeny právě na těchto VS. Toto opatření by ovšem znovu vyžadovalo značného počtu spojovacích prostředků, nebo použití jiného způsobu styku mezi VS, třeba jen hlavních prostředků PVO, tj. protiletadlového dělostřelectva a stíhacího letectva, působících v jednom prostoru.

Vezmeme-li v úvahu charakter soudobých prostředků vzdušného napadení i možnosti prostředků PVO, můžeme vyvodit nejpravděpodobnější formy součinnosti a určit nejúčelnější způsoby její organizace a provedení. Mnoholetými zkušenostmi byly vymezeny a dosud se používají tyto formy součinnosti:

- rozdělení úsilí po zónách, přičemž vchod stíhacího letectva do zóny palby protiletadlového dělostřelectva se nedovoluje;
- rozdělení úsilí v jedné zóně pro případy, že oba hlavní prostředky PVO jsou nuceny vést bojovou činnost v jedné zóně.

Obr. 2

Obr. č. 3: Srovnávací grafik možností stíhacího letectva pro přepad letounů nepřítele před předním okrajem vojsk

Při vyvozování nejpravděpodobnější formy součinnosti použijeme schémat na obr. 2 a 3. Použití jedné nebo druhé formy součinnosti bude záviset od možnosti stíhacího letectva pro přepad nepřátelských letounů před linií rozmístění prvního sledu vojsk, tj. před zónou palby protiletadlového dělostřelectva, příkryvacího divize prvního sledu armády.

Podle zkušeností Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce nejúčinnější byl při odrážení úderů letectva nepřítele první přepad stíhačů. Tato zásada v současné době vzhledem k malé převaze rychlosti stíhacího letectva nad prostředky vzdušného napadení má ještě větší opodstatnění.

Rozhodující bude, zda může vlastní stíhací letectvo uskutečnit přepad, včasné se odpoutat od cíle, aniž by vešlo do zóny palby protiletadlového dělostřelectva, jak ukazuje obr. 2. Umístění čáry ukončení přepadu je tedy závislé na vzdálenosti čáry střetnutí.

Výpočty z uveřejněných již prací příslušníků stíhacího letectva ukazují, že poloha čáry střetnutí vzhledem k linii rozmístění vojsk, v závislosti od celé řady faktorů (metoda navedení, taktický způsob útoku, vzdálenost letiště stíhacího letectva od fronty, druh prostředků napadení, vzdálenost zjištění nepřítele atd.), jak je vidět z obrázku 3, se bude pohybovat ve značném rozmezí. Zkušebními nálety soudobých letounů bylo na příklad zjištěno, že za současného stavu prostředků velení stíhacímu letectvu při zjištění cíle na vzdále-

nutí v zóně palby protiletadlového dělostřelectva.

Tak na obr. 3 je vidět, že při startu stíhačů k přepadu vzdušného nepřítele podle údajů radiolokačních stanic ze střehu na letiště, čára střetnutí bude procházet v zóně palby protiletadlového dělostřelectva a nad vojsky. Při výletu stíhačů k přepadu z přehrazování čára ukončení útoku může probíhat vně zóny palby protiletadlového dělostřelectva nebo bude možné uskutečnit první přepad vně palby protiletadlového dělostřelectva.

Budou-li k ochraně vojsk použity protiletadlové řízené střely, možnosti stíhacího letectva na provedení přepadu před zónou bojové činnosti prvosledových jednotek protiletadlových řízených střel, se znatelně zmenší.

Z toho vyplývá, že při současném stavu prostředků velení a bojové techniky stíhacího letectva bude provedení prvního přepadu vně zóny palby protiletadlového dělostřelectva, zvláště proti cílům na malých a středních výškách, velmi ohraničeno. Provedení přepadu nepřítele před zónou bojové činnosti protiletadlových řízených střel středního dosahu bude při startu stíhačů ze střehu na letišti ještě více omezeno, v některých fázích operací i neuskutečnitelné.

Vedení bojové činnosti z přehrazování, vzhledem k značnému opotřebování sil, bude uskutečňováno jen v nejzávažnějších fázích průběhu operace a jak uvádí tabulka 1, bude krátkodobým.

Tabulka 1

Vzdálenost letišť od zóny přehrazování v km	Výška přehrazování v km					
	1	2	3	4	5	6
	trvání přehrazování v minutách					
50		16	18	21	23	25
100				17	19	21
150					15	17

nost větší než 200 km od fronty a rozmístění prvních jednotek stíhacího letectva na vzdálenost 50 km od předního okraje, je možné čáru střetnutí vynést na 40–50 km před linií rozmístění vojsk. Při zjištění cíle na menší vzdálenost a za méně příznivých podmínek rozmístění stíhacího letectva (v průběhu operací) často bude čára střet-

Zkušebními lety bylo například odvozeno, že při rychlosti cíle 800 až 1000 km/hod. a rychlosti stíhače 950–1200 km/hod., je třeba hranici přehrazování vynést minimálně na 35 km a do linie fronty. Tím se dosáhne toho, že dvojice stíhačů ukončí první přepad bezprostředně před předním okrajem vojsk, tj. i v tomto případě bude

stíhací letectvo působit v zóně palby protiletadlového dělostřelectva.

Jiné podmínky budou například při příkrytí objektů tylů nebo při značném zpoždění přemístění letišť stíhačů. Bude výhodnější skutečným rozdělení úsilí po zónách, protože stíhací letectvo nebude moci působit před přední linií vojsk. Při součinnosti s protiletadlovými řízenými střelami bude však často třeba i v těchto prostorech organizovat součinnost pro podmínky vedení boje v jedné zóně.

Z uvedeného vyplývá, že podmínky pro organizaci součinnosti při rozdělení úsilí po zónách i když je ani stávající charakter boje nevylučuje, budou prakticky velmi omezené. Zvláště pak při organizaci PVO vojsk armád prvního sledu, nejpravděpodobnější formou součinnosti bude druhá, tj. součinnost za podmínek vedení bojové činnosti v jedné zóně. Ta je také mnohem složitější a při její organizaci bude třeba řešit celou řadu důležitých otázek, mezi které budou zahrnuty i následující požadavky:

- zabezpečit správné rozdělení úsilí protiletadlového dělostřelectva a stíhacího letectva v zájmu jejich maximálního a účelného využití;
- zabezpečit bezpečnost vlastního stíhacího letectva při boji v zóně palby protiletadlového dělostřelectva;
- zabezpečit jednoznačné ohodnocení vzdušné situace spolupracujícími prostředky PVO.

Máme-li vyhovět těmto hlavním požadavkům, není možné organizovat součinnost podle starých principů, které neumožňují koordinovat bojovou činnost prostředků PVO při odrazení náletů. Nejlepšího sladění bojové činnosti můžeme dosáhnout bezprostředním řízením bojové činnosti jednotlivých prostředků PVO právě v průběhu odrazení úderu ze vzduchu, tj. řízením součinnosti v průběhu operace a nikoli samostatnými, třeba i v plánu součinnosti uvedenými opatřeními.

Konkrétní stupeň rozdělení úsilí musí být stanoven po důsledném rozboru vzdušné situace, stavu pohotovosti a možnosti stíhacího letectva a protiletadlového dělostřelectva k odrazení náletů. Srovnáním těchto faktorů je možné zvolit nejvýhodnější variantu bojové činnosti prostředků PVO, zabezpečující maximální ztráty u nepřítele, při nejvýhodnějším využití vlastních sil.

Takové řešení je možné uskutečnit ze stanoviště, kde jsou k dispozici všechny

nezbytné podklady pro jeho vyhodnocení a kde je i orgán mající právo velet všem prostředkům PVO.

Při organizaci součinnosti prostředků PVO je třeba používat principů a způsobů, které jsou v osnově organizace součinnosti pozemních vojsk. Zde na každém stupni velení má organizace součinnosti dvě etapy. V první (v přípravném období) důsledně a detailně, v terénu nebo na mapách, podle předem zjištěných a ověřených údajů o nepříteli, se stanoví a sladí všechna taktická opatření jednotlivých druhů vojsk podle místa, času a způsobu bojové činnosti. Na základě této důkladné přípravy potom v průběhu boje (tj. v druhé etapě) řídí boj jeden štáb, ten, který součinnost organizoval. Tento štáb uvažuje všechny změny, které se projevují v průběhu boje a na základě připravených opatření, v soulase s nastalými změnami, okamžitě určuje úkoly těm prostředkům, které mají vzhledem k stávající situaci nejvýhodnější podmínky pro jejich uskutečnění.

Základem organizace součinnosti pozemních vojsk je přesné vymezení úkolů a opatření pro postupné zničení pozemních cílů, které byly do organizace součinnosti zjištěny. V podmínkách pro organizaci součinnosti prostředků PVO při boji se vzdušným nepřítelem jsou však odlišné okolnosti, které ovšem tím více zdůrazňují důležitost právě druhé etapy organizace součinnosti, tj. jejího řízení v průběhu boje.

V přípravném období, kdy se připravuje součinnost a ustanovují se hlavní taktická opatření pro boj se vzdušným nepřítelem, na rozdíl od pozemních vojsk, je možné položit důraz jen na všeobecné údaje a předpoklady o pravděpodobném úsilí a taktických způsobech (vyvozené podle zkušeností z předcházejících operací) vzdušného nepřítele. Ve skutečnosti však nebudou vždy tyto předpoklady odpovídat vyvinuvší se situaci. Manévr silami prostředků vzdušného napadení, jejich operační a taktické použití, bude nepřítel centralizovaně řídit v průběhu operací podle vývoje situace na frontě, hlavně pak podle výsledků bojové činnosti pozemních vojsk a všeobecného poměru sil ve vzduchu (štáb taktické letecké armády při štábu skupiny armád).

Sestavit tedy v přípravném období operace plán součinnosti, který by předvídal maximum z možných variant činnosti vzdušného nepřítele, byla by velmi rozsáhlá práce. Při tom bychom museli připravit varianty zásahů na různé cíle, které by se mohly objevit v prostoru činnosti prostředků PVO pro každý prostředek

PVO zvláště, vzhledem k jejich možnostem. Ovšem ani tehdy by plně neodpovídaly tyto varianty konkrétní situaci, tzn. že i rozdělení úsilí by vždy neodpovídalo konkrétnímu nepříteli. Žádným plánem, není-li podložen konkrétními údaji, není možné uhádnout dopředu možné varianty a rozsah bojové činnosti nepřítele. Při současném charakteru vzdušného boje a stavu prostředků velení jak u stíhacího letectva, tak i protiletadlového dělostřelectva i při nejpodrobnější tabulce součinnosti, by nebyla vyloučena nesprávná taktická opatření prostředků PVO pro danou situaci.

Hlavní příčinou je to, že v organizaci součinnosti prostředků PVO není uskutečňována její druhá etapa, tj. její řízení v průběhu boje se vzdušným nepřítelem (jako je tomu v boji s pozemním nepřítelem), protože také není v štábech vojsk žádný orgán, který by mohl tento úkol vyplnit. Jestliže však bojová činnost prostředků vzdušného napadení je řízena hlavně podle výsledků bojové činnosti pozemních vojsk nepřítele, bylo by jistě neúčelnější řídit i bojovou činnost prostředků proti nim, tj. PVO, také hlavně v průběhu operací.

Organizační rozdělení prostředků PVO přinucuje proto jejich štáby rozpracovat jen taková opatření, která jsou při dané struktuře velení a vybavení štábu uskutečnitelná. V podstatě jejich osnovou je vzájemná informace o rozmístění útvarů a bojové techniky, o předvídaném přesunu, o situaci v průběhu boje a hlavně pak opatření pro zabezpečení bezpečného průletu stíhacího letectva v zóně palby protiletadlového dělostřelectva.

Hlavní cíl, který je sledován při každé jiné organizaci součinnosti několika druhů vojsk, tj. sladění bojového úsilí, při současném struktuře velení, je těžko uskutečnitelný. Nejsou prostředky ani systém, které by včas uvědomovaly útvary a svazky stíhacího letectva i protiletadlového dělostřelectva a zabezpečily možnost jejich vzájemného dohovoru do přijetí řešení. Dohovor v průběhu boje, nebo změna řešení, při soudobém spádu vzdušného boje nejsou ve většině případů prospěšná. Rozdrcenost řízení bojové činnosti stíhacího letectva a protiletadlového dělostřelectva na velký počet VS ztěžuje organizaci jejich vzájemného spojení pro zabezpečení výměny podkladů pro řešení. Není jednotný systém udávání cílů. Prostředky velení štábů stíhacího letectva i protiletadlového dělostřelectva přinucují jejich velitele přijímat řešení v době, kdy nepřítel je ještě ve

velké vzdálenosti od bráněných vojsk a zprávy o něm nejsou dostatečně úplné.

Krátký rozbor zvláštností organizace součinnosti protiletadlového dělostřelectva se stíhacím letectvem ukazuje, že rozpracovat předem všechna opatření pro jejich uskutečnění bude velmi ztěženo. Jestli všechny hlavní úkoly druhů vojsk při boji s pozemním nepřítelem je možné určit a stanovit předem a v průběhu boje je jen upřesňovat, v boji se vzdušným nepřítelem se situace vytváří opačně. Předem je možné stanovit jen všeobecné zásady, hlavní otázky součinnosti bude třeba řešit v průběhu boje na základě vývoje situace.

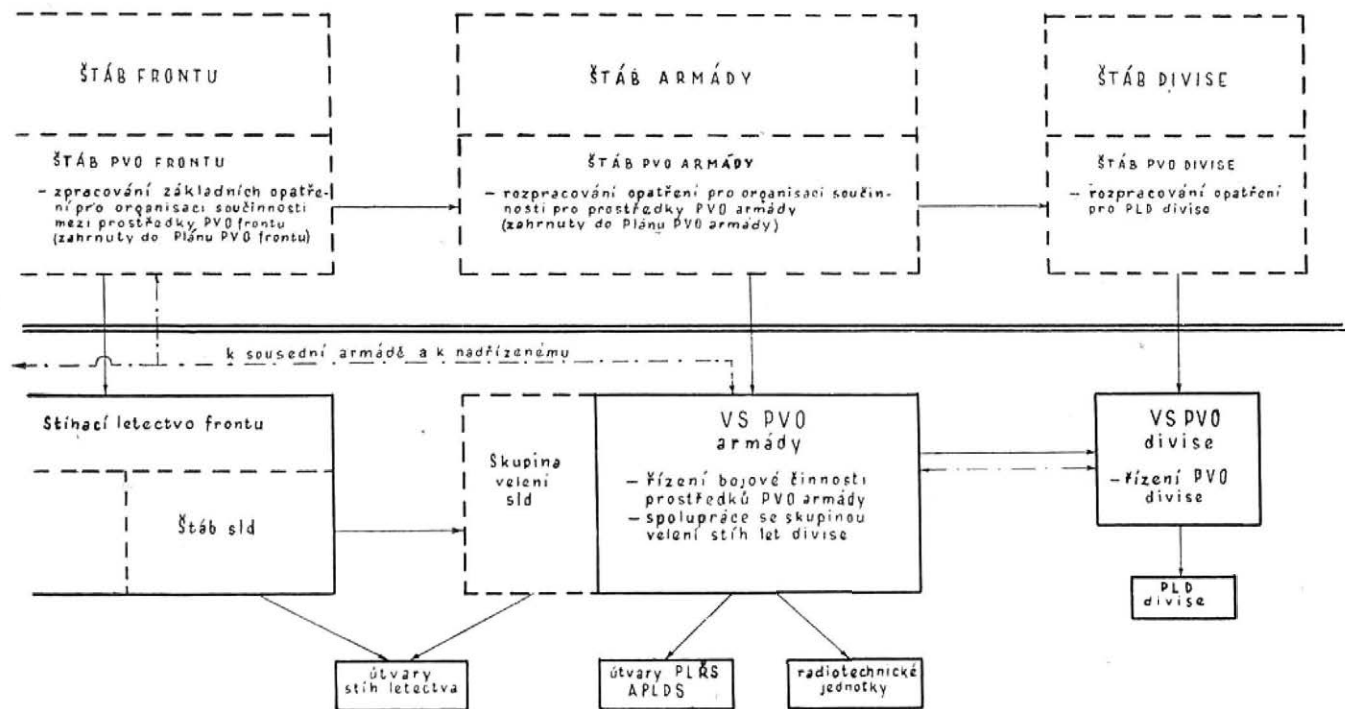
Protože otázky součinnosti prostředků PVO, jak vyplývá z některých rozebraných problémů, ve značné míře jsou spojeny se strukturou velení prostředků PVO, bude třeba především hledat nejúčelnější organizační strukturu velení v systému PVO celkově i v samostatných prostředcích PVO jednotlivě, a na základě této nové organizace rozpracovat i nejúčelnější způsoby přípravy a řízení součinnosti.

Schéma na obr. 4 vychází z předpokladu, že prostředky PVO jsou organizačně včleněny v jeden samostatný druh vojska se svým štábem na všech stupních, divizí počínaje. Tento štáb rozpracovává všechna opatření spojená s organizací PVO, tj. organizuje i součinnost mezi všemi prostředky PVO na daném stupni velení. Štáb PVO zřizuje VS PVO, odkud řídí bojovou činnost prostředků PVO, tudíž tím i prakticky velitelskými opatřeními uskutečňuje a řídí mezi nimi součinnost. Při VS PVO armády zřizuje štáb stíhací letecké divize, příkryvací armádu, skupinu velení, která spolupracuje s velitelem vojsk PVO armády a orgány letecké operační skupiny.

Tato skupina velení má pravomoc stanovit úkoly útvarům stíhacího letectva, začleněných do svazku chránící vojska armády. Vybavení jejího stanoviště musí umožnit nepřetržité vyhodnocování vzdušné situace a situace podřízených útvarů.

Zkvalitněním prostředků velení v útvarch protiletadlového dělostřelectva a vybavením VS PVO armád prostředky pro vyhodnocení vzdušné situace a situace prostředků PVO, bylo by nejúčelnější řídit bojovou činnost prostředků PVO přímo z VS PVO divize (protiletadlového dělostřelectva divizí).

Velitel vojsk PVO armády měl by mít právo rozhodnout o použití všech prostředků PVO armády, tedy i o použití stíhacího letectva, které bylo pro PVO vojsk armády

Obr. 4: Navrhované organizační schéma přípravy a řízení součinnosti prostředků protivzdušné obrany vojsk

vyčleněno. Na základě jeho rozhodnutí byly by stanoveny úkoly útvarům PVO a prostřednictvím skupiny velení stíhacímu letectvu i jí podřízeným útvarům.

Zasazení do boje toho nebo onoho prostředku bylo by uskutečněno v souhlase s taktickou situací a bojovými možnostmi prostředků PVO. Součinnost by byla řešena na základě plánu použití útvarů PVO.

Při tom hlavními zásadami pro součinnost se stíhacím letectvem bylo by možné stanovit:

- aby protiletadlové dělostřelectvo malé ráže vedlo přednostně boj se všemi prostředky vzdušného napadení letícími na přizemních a malých výškách (do 2000 metrů) a stíhací letectvo, aby bylo použito v zóně palby jen ve výjimečných případech;
- aby pro případ cílů na středních a velkých výškách před linií vojsk, neplnili-li v daném prostoru úkol stíhací letectvo přikrývající vojska armády, byly přednostně zásobeny protiletadlové řízené střely a při velkém počtu cílů aby stíhací letectvo bylo naváděno na cíle, které prošly zónou nebo jen vně zóny palby protiletadlových řízených střel;
- aby při předpokládaném postupném nasazení do boje protiletadlových řízených střel, stíhacího letectva a protiletadlového dělostřelectva bylo možno v případě zničení cíle palbou řízených střel

navést stíhače i ve prospěch sousední armády nebo jiné zóny PVO.

Uvedená organizační struktura umožňuje zjednodušit nejen přípravu opatření pro organizaci součinnosti, ale hlavně dovoluje bezprostředně ovlivnit bojovou činnost jednotlivých prostředků PVO s cílem úspěšně ničit nepřítele, odrazet jeho úder ve vzduchu účelným a přitom maximálním využitím takticko-technických vlastností jednotlivých prostředků PVO. Sladění jejich bojové činnosti dovoluje udržet PVO organizovanou i v době nejintenzivnějšího úsilí prostředků vzdušného napadení nepřítele. Organizovanou PVO můžeme zabránit předčasnému vyčerpání jejich sil a tím udržet i nepřetržitost PVO, která je jedním z hlavních požadavků pro zabezpečení svobody jednání pozemních vojsk.

Současné principy organizace součinnosti umožňují sladit bojové úsilí prostředků protiletadlového dělostřelectva a stíhacího letectva a jsou založeny jen na pasivních opatřeních.

Formy součinnosti mezi nimi, vyvolané současným stupněm rozvoje prostředků vzdušného napadení i prostředků obrany proti nim, vyžadují nových způsobů organizace součinnosti. Protože organizace součinnosti je jedním z opatření pro zabezpečení velení, je třeba i tyto problémy zahrnout do komplexního řešení celkové problematiky PVO.

Автор рассматривает принципы организации взаимодействия для согласованности боевых усилий средств зенитной артиллерии и истребительной авиации, учитывая то обстоятельство, что современный уровень развития средств воздушного нападения, а также средств противодействия требует нового способа организации указанного выше взаимодействия.
